

Editörden...

Sevgili Okurlarımız,

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi'nin 2019 yılının Haziran 20. Cilt, 2. Sayısı ile yeniden karşınızdayız. Her zaman olduğu gibi, öncelikle dergimize katkı sağlayan yazarlarımıza, hakemlerimize, okurlarımıza, Akademik Danışma Kurulumuza ve Editörler Kurulumuza sizlerin huzurunda teşekkür ediyorum. Editörler Kurulu olarak dergimizi niceliksel ve niteliksel olarak daha üst seviyelere taşımak için yoğun çaba sarf ettiğimizi sizlere bildirmek isterim...

Dergimizin bu sayısında altı araştırma ve iki derleme makalesi yer almaktadır. Bu çalışmalarını kısaca sizlerle paylaşmak istiyorum. Bu sayımızda yayımlanan ilk araştırma makalesi *Sümeyye OKYAR* ve *Salih ÇAKMAK* tarafından yürütülen “*Yetişkin Görme Engelli Bireylere Günlük Yaşam Becerilerinin Kazandırılmasında Eşzamanlı İpucuyla Öğretimin Etkililiği*” adlı çalışmadır. Çalışmada görme engeli olan üç yetişkin bireye kazak katlama, halı süpürme ve bulaşık yıkama becerilerinin kazandırılmasında eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği ve kazanılan becerilerin öğretim sona erdikten 7, 14 ve 21 gün sonra da sürdürülüp sürdürülmediği belirlenmiştir. Araştırmaya 20-33 yaşlarındaki üç yetişkin görme engelli birey katılmıştır. Araştırmada beceriler arası yoklama denemeli çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Veriler öğretmen ve aile görüşme formları, beceri kontrol listeleri, ölçüt bağımlı ölçü araçları, kayıt çizelgeleri, uygulama güvenilirliği ve sosyal geçerlilik formları ile toplanmıştır. Araştırmanın bulguları eşzamanlı ipucuyla öğretimin katılımcıların günlük yaşam becerilerini kazanmasında ve öğretim sona erdikten 7, 14 ve 21 gün sonra kazandıkları günlük yaşam becerilerini sürdürmelerinde etkili olduğunu göstermiştir. Sosyal geçerlilik formları ile toplanan veriler, uygulayıcıların ve ailelerin formda belirtilen sorulara dair olumlu görüş bildirdiklerini göstermiştir.

“*Bir Öğrenciye Temel Bölme İşlemlerinde Akıcılık Kazandırmada Dinleyerek İşlem Yapma Uygulamalarının Etkililiği*” adlı ikinci araştırma makalesi *Serpil ALPTEKİN* tarafından kaleme alınmıştır. Çalışmada dinleyerek işlem yapma (DİY) ile yapılan öğretim uygulamalarının matematik performansı düşük bir öğrencinin temel bölme işlemlerindeki akıcılık düzeyini artırmada etkililiğini, öğrencinin ulaştığı akıcılık performansını başka kişi ve eğitim ortamlarına genelleyip genellemediğini ve aradan belli bir süre geçtikten sonra da sürdürüp sürdürmediği incelenmiştir. Araştırmada beceriler (setler) arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Katılımcı, 12 yaşında, yedinci sınıf düzeyinde, genel eğitim sınıfına devam eden, tanı almamış ancak matematik performansı düşük bir kız öğrencidir. Araştırmanın bulguları, DİY uygulamalarının matematik performansı düşük bir öğrencinin temel bölme işlemlerindeki akıcılık düzeyini artırmada etkili olduğunu, ulaştığı akıcılık düzeyini başka öğretmen ve eğitim ortamına genellemediğini ve performansını 7., 14. ve 21. günlerde de sürdürdüğünü göstermiştir. Sosyal geçerlik bulguları incelendiğinde, öğretmen ve öğrencinin uygulamaya ilişkin olumlu görüşleri, DİY uygulamalarının kabul edilebilirliğini ve araştırma sonuçlarının yüksek düzeyde anlamlı olduğunu göstermiştir. Ayrıca sosyal karşılaştırma ortalamaları dikkate alındığında, öğrencinin akranlarının akıcılık ortalamasına çok yaklaştığı belirlenmiştir.

Üçüncü araştırma makalesi *Ahmet BİLDİREN* ve *Özge BIKMAZ BİLGİN* tarafından yürütülen “*Okul Öncesi Dönem Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Aday Bildirim Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*” adlı çalışmadır. Çalışmanın amacı, 3-6 yaş grubu arasında üstün yetenekli çocukları tanılamaya yardımcı olacak bir ölçme aracı geliştirmektir. Bu amaç doğrultusunda, üstün yetenekli çocukların tanılanmasıyla ilgili Renzulli'nin üstün yetenek kuramına dayalı olarak kavramsal çerçeve çizilmiştir. Kavramsal çerçevenin oluşturulmasının ardından üstün yetenekli bireylerin özelliklerini içeren maddelerden oluşan 30 maddelik bir havuz oluşturularak uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda maddelerde düzenlemeler yapılmış ve düzeltilmiş 30 maddeli deneme formu 3-6 yaş aralığındaki 608 çocuk için öğretmenlere uygulanmıştır. Elde edilen veriler üzerinden açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin 13 madde ve üç faktörden (genel zekâ, yaratıcılık, işe adanmışlık) oluştuğu görülmüştür. Ayrıca açımlayıcı faktör analizinin uygulandığı grubun dışında yer alan 137 çocuk için öğretmenlere ölçek uygulanarak ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Toplanan veriler doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda, ölçeğe ilişkin uyum indekslerinin iyi uyum gösteren ve kabul edilebilir değerler arasında olduğu görülmüş ve ölçeğin üç faktörlü ve 13 maddeden oluşan yapısı bir model olarak doğrulanmıştır. Ölçüt geçerliği için yapılan incelemede, geliştirilen ölçek ile Renkli Progresif Matrisler Testi ve CogAT testleri arasında orta düzeyde korelasyon tespit edilmiştir. Ölçeğin, Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı kullanılarak hesaplanan güvenilirliği ise .95 bulunmuştur. Sonuç olarak geliştirilen “Okul Öncesi Dönemde Üstün Yetenekli Çocuklar İçin Aday Bildirim Ölçeği”nin, geçerli bir ölçme aracı olduğu ve üstün yetenekli çocukları tanılamada güvenilir puanlar vereceği belirtilmiştir.

Serap NAZLI tarafından kaleme alınan dördüncü araştırma makalesi “*Psikolojik Destek Programının Engelli Yetişkinlerin Psikolojik Sağlık ve Yaşam Doyumuna Etkisi*” adını taşımaktadır. Çalışmanın amacı, pozitif psikoloji temelli hazırlanan psikolojik destek programının engelli yetişkinlerin psikolojik sağlık ve yaşam doyumlarına etkisini incelemektir. 3 Aralık Dünya Engelliler haftası dolayısı ile düzenlenen programa

gönüllü 35 engelli yetişkin katılmıştır. Program 5 gün sürmüştür, ilk 4 gün 16 saat psikolojik destek programı ve son gün kutlama töreni yapılmıştır. Psikolojik destek programı psikoeğitim formatında, gelişimsel, soyut ve kapalı grup biçiminde tasarlanmıştır. Programı değerlendirmek için Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği, Yaşam Doyumu Ölçeği ve Psikoeğitim Programını Değerlendirme Formu uygulanmıştır. Ölçeklerden elde edilen verilerin analizinde bağımlı gruplar için t-testi, değerlendirme formunun frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular, psikolojik destek programının engelli yetişkinlerin psikolojik sağlık ve yaşam doyumlarını anlamlı düzeyde artırdığını göstermiştir.

Beşinci araştırma makalesi olan “*Üstün Yetenekli Öğrencilere Destek Odasında Verilen Eğitime İlişkin Okul Yöneticilerinin ve Öğretmenlerin Görüşleri*” adlı çalışma Kübra PEMİK ve Faruk LEVENT tarafından yürütülmüştür. Çalışmanın amacı, üstün yetenekli öğrencilere destek odasında verilen eğitime ilişkin okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesidir. Nitel araştırma yöntemlerinden olgu bilim deseniyle yürütülmüş olan bu çalışmanın verileri, yüz yüze görüşme ile yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma kapsamında 20 okul yöneticisi ve 19 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelerde elde edilen veriler, içerik analizine tabi tutularak kodlamalar yapılmış ve temalar oluşturulmuştur. Araştırma bulgularına göre katılımcı okul yöneticileri ve öğretmenler, destek odalarında genellikle öğrencilere zekâ oyunlarının oynatıldığını ve farklılaştırılmış bir eğitimin verilemediğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların çoğu, destek odasına ilişkin belli bir müfredat ve planın olmamasından, materyal eksikliği ve fiziksel şartların yetersizliğinden dolayı sıkıntı çektiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar, destek eğitim odalarında üstün yetenekli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında öğretmen faktörünün belirleyici olduğunu ifade ederek öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitimlerin önemine dikkat çekmişlerdir.

“*Morfolojik Farkındalık Becerilerinin Okuma Sürecindeki Rolünün Gelişimsel Bakış Açısıyla İncelenmesi: İşiten ve İşitme Engelli Okuyuculardan Bulgular*” adlı altıncı araştırma makalesi Tevhide KARGIN, Birkan GÜLDENOĞLU ve Halime Miray SÜMER tarafından kaleme alınmıştır. Araştırma işiten ve işitme engelli öğrencilerin morfolojik farkındalık becerilerinin okuma sürecindeki rolünü gelişimsel bakış açısıyla incelemeyi amaçlayan nedensel karşılaştırmalı betimsel bir çalışmadır. Araştırmaya, farklı eğitim düzeylerinde (ilkokul, ortaokul ve lise) öğrenim gören 67 işitme engelli öğrenci ile bu öğrencilerle aynı sınıf düzeylerinde öğrenim gören 74 işiten öğrenci olmak üzere toplam 141 öğrenci katılmıştır. Araştırma grubunun morfolojik farkındalık bilgi ve becerileri, morfolojik duyarlık ve morfolojik farkındalık becerileri değerlendirme işlemleri ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın verileri, varyans analizi (GLM-Anova) ile iki faktörlü Manova (GLM-Manova) kullanılarak analiz edilmiş ve yapılan analiz sonucunda işitme engelli öğrencilerin morfolojik farkındalık becerilerinin işiten öğrencilere göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür.

Mustafa KOCAARSLAN tarafından kaleme alınan “*İyi ve Zayıf Okuyucular için Okuduğunu Anlama: Kuramsal ve Ampirik Açından Bir Bakış*” adlı çalışma bu sayımızda yayınlanan ilk derleme makalesidir. Çalışmada okuma becerisinin, bireylerin akademik ve yaşamsal başarısı açısından eşsiz bir yere sahip olduğu vurgulanmıştır. “Matthew Etkisi” adlı bir teorinin, iyi ve zayıf okuyucuların uzun bir zaman diliminde birbirlerinden nasıl farklılaştığını ve iyi okuyucuların zayıf okuyuculara göre başta akademik başarı olmak üzere diğer pek çok alanda nasıl belirgin üstünlükler kazandığını gözler önüne serdiği belirtilmiştir. Okuma becerisinin özünü, grafiksel sembollerini çözümlenip seslendirme yapmanın ötesinde bir anlam arayışı ve ona ulaşma süreci olan okuduğunu anlama becerisinin oluşturduğu ileri sürülmüştür. Okuduğunu anlamının odak noktasının, okunan şeylerin anlamını yapılandırma ve yorumlama olan karmaşık, çok boyutlu ve dinamik bir süreç olduğu belirtilmiştir. Güncel alanyazına dayalı bir derleme çalışması olan bu çalışmada, iyi ve zayıf okuyucular için okuduğunu anlama süreci hem teorik ve hem de güncel araştırmalar ışığında çok yönlü ve bütünsel bir bakış açısıyla incelenmiştir. Okumanın Temel Teorisi, temel ve üst düzey dil becerileri ve göreve özgü süreçler olarak bilinen yürütücü işlevlerin okuduğunu anlama üzerindeki etkileri ele alınarak önemli bilgi ve açıklamalara yer verilmiştir.

Bu sayımızda yer alan ikinci derleme çalışması Onur ÖZDEMİR, Dilek ERBAŞ ve Şerife YÜCESOY-ÖZKAN tarafından kaleme alınan “*Özel Eğitimde Sanal Gerçeklik Uygulamaları*” adını taşımaktadır. Çalışmada sanal gerçeklik, bilgisayarda yaratılmış üç boyutlu ortamların birden fazla duyum ile deneyimlendiği etkileşimli benzetimler olarak tanımlanmıştır. Bilgisayar bilimlerinde 1970’li yıllardan beri tartışılan sanal gerçeklik uygulamalarının, son yıllardaki teknolojik gelişmelerle toplum için daha erişilebilir hale geldiği ileri sürülmüştür. Özel eğitim alanının da bu güncel gelişmelerden etkilenmekte olduğu, özel gereksinimli bireylere yönelik geliştirilen sanal gerçeklik uygulamalarının sayısının her geçen gün arttığı belirtilmiştir. Sanal gerçeklik uygulamaları ile özel gereksinimi olan bireylerin farklı türdeki gereksinimlerine yanıt verecek çözümler üretildiği vurgulanmıştır. Bu uygulamaların çeşitli akademik, sosyal, günlük yaşam, iletişim becerilerinin öğretiminde ya da başka türlü destekler için kullanılabilirliği belirtilmiştir. Alanyazında, otizm spektrum bozukluğu, zihin yetersizliği, fiziksel yetersizlik ve işitme yetersizliği gibi farklı özel gereksinim grupları için geliştirilmiş sanal gerçeklik uygulamalarının değerlendirilmesine yönelik çok sayıda araştırmanın yer aldığı vurgulanarak mevcut çalışmada da alanyazındaki sanal gerçeklik uygulamalarına ilişkin değerlendirmeler araştırma bulgularıyla tartışılmıştır.

Dergimizin zamanında çıkması ve niteliğinin artırılması için yoğun çaba harcayan Editörler Kurulu'nda yer alan çalışma arkadaşlarım *Dr. Öğr. Üyesi Şeyda DEMİR*, *Dr. Öğr. Üyesi Dr. Gamze ALAK*, *Dr. Öğr. Üyesi Zeynep BAHAP KUDRET* ile *Dr. Öğr. Üyesi Meral Çilem ÖKCÜN-AKÇAMUŞ*'a ve Teknik Koordinasyon Sorumluları *Araş. Gör. Hatice AKÇAKAYA*, *Araş. Gör. Yasemin ŞENGÜL* ile *Araş. Gör. Cebrail KARADAŞ*'a çok teşekkür ediyorum.

Siz değerli okurlarımıza, yazarlarımıza ve hakemlerimize destekleriniz ve katkılarınız için tekrar teşekkür ediyorum ve süreçteki desteklerinizi ve katkılarınızı sürdürmenizi rica ederek saygılarımı sunuyorum. Bir sonraki sayımızda tekrar buluşmayı diliyorum...

Doç. Dr. Hatice BAKKALOĞLU